

УДК = 161.2 : 616.31

Т.В.Шарбенко,Т.О. Лещенко

МОВНО-ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА НАУКОВОЇ СТАТТІ ЗІ СТОМАТОЛОГІЇ ЯК ЦІЛІСНОГО НАУКОВОГО ТВОРУ

Вищий державний навчальний заклад України

«Українська медична стоматологічна академія», м.Полтава

Вступ

Роль науки в житті сучасного суспільства важко переоцінити. Особливо це стосується медицини і стоматології зокрема, бо вона розвивається бурхливими темпами в пошуках та впровадженні новітніх технологій, обладнання, матеріалів. Тому обізнаність стоматолога із сучасними науковими розробками, які публікуються насамперед у наукових журналах, стала невід'ємною частиною його професійної компетентності, а отже, конкурентоспроможності та процвітання в умовах ринкових відносин у медицині. Висока затребуваність часткових наукових досліджень, результати яких висвітлюються в найпоширенішому науковому жанрі – статті, загострює увагу і до мовної компетентності дослідника.

Наш багаторічний досвід редакторської роботи з науковими статтями зі стоматології свідчить, що часто дослідникам-авторам бракує влучного, точного слова для характеристики основних складових наукової статті, мова багатьох статей одноманітна, примітивна, збіднена. Натомість підкреслимо, що і науковий стиль сучасної української мови попри високий ступінь стандартизованості має широкий спектр виражальних засобів, вправне володіння якими надасть науковій праці ексклюзивності, вишуканості, яскравості, стилістичної самобутності, допоможе виконати її функції –

інформативну, епістемічну (наукове тлумачення явищ, з'ясування, обґрунтування гіпотез, класифікація понять, систематизація знань), гносеологічну (пізнавальну, спрямовану на розширення знань читача), функцію впливу (прагнення автора переконати читачів у правильності своєї позиції), функцію аргументованого доказу.

Усім вищесказаним зумовлена **актуальність теми** нашого дослідження.

Мета дослідження: висвітлити жанрово-змістові, структурні та мовні особливості наукової статті зі стоматології як цілісного наукового твору; охарактеризувати найтиповіші мовні помилки наукових статей зі стоматології; розширити уявлення науковців-стоматологів про науковий стиль української мови, мовні засоби наукового тексту; сприяти формуванню в науковців стилістичної компетенції у володінні науковою мовою, виробленню потреби в нормативному вживанні мовних засобів наукового стилю української мови, формуванню мовного смаку і мовного чуття, критичного ставлення до ненормативної лексики.

Результати дослідження

Відомо, що **наукова стаття** – це вид наукової публікації, в якому висвітлено остаточні або проміжні результати дослідження, обґрунтовано методи і способи їх отримання, окреслено перспективи подальших досліджень. Науковій статті як жанру наукового стилю української мови притаманні «характерні мовні засоби, терміни, спеціальна фразеологія, складні синтаксичні конструкції; повні речення; логічність, точність, обґрунтованість викладу» [1].

За змістом наукові статті зі стоматології розрізняємо на:

- власне наукові (виклад основних результатів дослідження);
- науково-популярні (орієнтовані на широке, а не вузькоспеціалізоване коло стоматологів);
- науково-навчальні та науково-методичні.

За способом висвітлення матеріалу статті бувають:

- оглядові (характеризують стан і перспективи наукових досліджень у галузі стоматології);
- проблемні (містять аналіз вузькоспеціалізованої проблеми, яка не отримала повного розв'язання);
- методологічні (обґрунтовують методологію розв'язання проблеми).

Найприкметніша жанрово-структурна риса наукової статті – логічний, чітко структурований виклад у формі опису ознак, міркувань і доказів. Наукова стаття – це цілісний науковий твір. Охарактеризуємо його найважливіші жанрово-змістові ознаки і мовні засоби їх створення.

Зв'язність статті полягає в поєднанні її компонентів між собою за змістом за допомогою відповідних слів: *такий, зазначений, аналогічний, подібний*. Логічну зв'язність наукового тексту забезпечують мовні одиниці, що виражають причину і наслідок (*тому що; зважаючи (з огляду) на це; через те що*); умову (*завдяки тому що*) і наслідок (*оскільки; внаслідок цього; у зв'язку з цим; згідно з цим; у цьому разі; за таких умов; на цій підставі*).

Змістова членованість статті реалізується через спеціальні засоби, що вказують на порядок розвитку думки (*насамперед, далі, потім*); перехід від однієї думки до іншої (*розглянемо; зупинимося на...; розглянувши..., перейдемо до...; слід наголосити, що...; варто зазначити, що...*); висновок (*отже; підсумуємо, підіб'ємо підсумки*).

Структурна одиниця тексту - це абзац. Правильне членування тексту на абзаци свідчить про рівень логічного мислення автора, завершеність міркувань. Головна вимога до формування абзацу - кожний абзац має розвивати думку попереднього, впливати з нього і бути пов'язаним із наступним. Абзац може складатися навіть з одного речення, якщо йому надають особливого значення. Перехід від одного абзацу до іншого зазвичай означає перехід до нової думки.

Наукова стаття має високий ступінь стандартизованості структури і мовного оформлення завдяки використанню ситуативних кліше, які увиразнюють уявлення про зміст наукового тексту. Окреслимо мовні засоби увиразнення основних стандартизованих частин наукової статті.

Для обґрунтування вибору теми та її актуальності використовують такі мовні засоби: *проблема гостра; проблема... має першорядне, наукове, теоретичне, практичне значення; проблема актуальна, цікава, не втратила свого значення; уважного ставлення дослідників останнім часом вимагає питання; посилену увагу дослідників привертає...; заслуговує на особливу увагу; проблема... не була об'єктом спеціального дослідження*. Обґрунтовуючи актуальність наукової проблеми, нерідко плутають, наприклад, слова *суперечність* і *протиріччя*, тоді як останнє не характерне для української мови, як і словосполучення *в першу чергу*, - натомість слід уживати синоніми *насамперед, передусім, найперше*.

Для огляду літератури характерні такі мовні кліше: *з указаної (названої, цієї) проблеми відома низка праць; наявна велика кількість публікацій; недостатня кількість наукових праць, досліджень; прийнято вважати, що; загальновідомо, що; цих поглядів дотримується (дотримуються); ми згодні (не погоджуємося) з думкою (поглядами) автора*.

Статтю, яка повністю присвячена огляду літератури з відповідної теми, увиразнять такі мовні засоби: *автор розглядає, розкриває, висвітлює, порушує (а не піднімає !), розв'язує проблему; вважає, зазначає; наголошує; автор стверджує, аналізує, характеризує, переконливо доводить, порівнює, зіставляє, з'ясовує, посилається на, наголошує на важливості; автор припускає, пропонує, висловлює припущення; автор заперечує, стверджує, спростовує, критично ставиться*.

Огляд літератури закінчується висновками і пропозиціями стосовно завдань, які необхідно дослідити в контексті виконуваної роботи. Мовні кліше цього складника такі: *на нашу думку; ми вважаємо, що; за*

результатами дослідження ми дійшли висновку, що; результати дослідження дозволяють нам висловити такі припущення.

Для формулювання мети дослідження використовують такі конструкції: *провідна мета; праця присвячена вивченню, розгляду, дослідженню, вирішенню...; мета статті – дослідити..., простежити..., визначити..., підсумувати..., систематизувати..., схарактеризувати..., експериментально перевірити... тощо.*

Завдання дослідження в сукупності мають давати уявлення, що слід зробити **для досягнення** (не «реалізації» чи «вирішення»!) *мети*. Серед мовних засобів оформлення завдань переважають дієслова *дослідити, вивчити, проаналізувати, визначити, встановити, обґрунтувати, виявити, довести, апробувати; поставлена мета зумовила вирішення таких завдань; згідно з поставленою метою визначені завдання дослідження.*

У науковій статті важливо показати відмінність одержаних результатів від відомих раніше, описати ступінь наукової новизни, тому слід уживати такі мовні одиниці: *уперше одержано, вдосконалено, досліджено, узагальнено, визначено, встановлено, дістало подальший розвиток.*

Пункт «Використовувані методи» може містити такі кліше: *для вирішення поставлених завдань використовували такі методи дослідження; для досягнення мети дослідження використовували комплекс методів; у процесі дослідження використовували методи, адекватні предмету і завданням дослідження.*

Пункт «Практичне значення» допоможуть урізноманітнити такі словосполучення: *практичне значення роботи полягає в можливості впровадження її результатів у...; практична цінність дослідження визначається безпосереднім зв'язком його результатів із практичною охороною здоров'я; практична цінність одержаних результатів визначається можливістю їх використання в... .*

Для складника наукової статті «Результати дослідження та їх обговорення» характерні:

- вираження часової співвіднесеності та порядку викладу: *насамперед; передусім; перш ніж; спочатку; раніше; поряд із цим; надалі;*
- причинно-наслідкові та умовно-наслідкові зв'язки, які виражаються такими мовними формулами: *тому; тому що; оскільки; завдяки тому, що; звідси впливає; зважаючи (з огляду) на це; через це; через те що; відповідно до цього; згідно з цим; у цьому (такому) разі; є підстави вважати;*
- заперечення, зіставлення і протиставлення: *але; однак; проте; напротивагу; з іншого боку; натомість; водночас; тоді як; крім того;*
- визначення ступеня вірогідності наукових даних: *очевидно; безумовно; без сумніву; безперечно; напевне; безумовно, що; є очевидним, що; немає сумнівів щодо; ці факти переконують у тому; результати дослідження підтверджують правильність висловлених припущень.*

Висновки мають відповідати змісту і містити стисло і конкретну інформацію про результати виконаної роботи. Мовні кліше цієї частини наукового тексту можуть бути такі: *за результатами дослідження виявлено та обґрунтовано...; наше дослідження дало можливість дійти таких (відповідних) висновків; з'ясовано, що; отже, можна дійти висновку, що...; зважаючи на викладене вище; підсумовуючи, є підстави твердити, що... .*

Чітко стандартизованим у науковій статті має бути і запис формул обчислень. Наприклад: *«Програма, за допомогою якої побудовані й аналізуються досліджувані моделі на основі кінцево-елементної процедури, визначає переміщення кожного вузла кінцевого елемента по трьох координатних осях, нормальні та дотичні напруження, а також*

еквівалентні напруження за Хубером-Мізесом, які обчислюються за загальновідомою формулою:

$$\sigma_{\text{екв}} = \sqrt{0,5[(\sigma_x - \sigma_y)^2 + (\sigma_y - \sigma_z)^2 + (\sigma_z - \sigma_x)^2 + 6(\tau_{xy}^2 + \tau_{yz}^2 + \tau_{zx}^2)]}; \quad (1)$$

$\sigma_x, \sigma_y, \sigma_z$ – нормальні напруження відповідно по осях x, y і z ;

$\tau_{xy}, \tau_{yz}, \tau_{zx}$ – дотичні напруження, які діють відповідно в площинах xy, yz і zx » [2].

Особливої уваги в науковій статті потребують і записи цифрової інформації. Наводимо найголовніші вимоги до цього виду запису.

1. Якщо однозначне число супроводжується найменуванням одиниць виміру, воно пишеться цифрами (*У хворих на цукровий діабет кількісний склад мікрофлори після 1 місяця користування знімними протезами зростає і через 6 місяців залишався практично без змін*).
2. Складні й складені числівники зазвичай записують цифрами, крім випадків, коли ними починається речення (пор.: *Було обстежено 28 пацієнтів із 2 групи і Двадцять вісім пацієнтів із 2 групи було обстежено протягом тижня*).
3. Складні слова, перша частина яких – цифрове позначення, можна записувати комбіновано: *20-відсотковий* і *20%*; *доказова медицина не є стовідсотковою гарантією від лікарських помилок; діти 5-річного віку* і *діти п'ятирічного віку*).
4. Числівники, записані римськими цифрами, вводяться в текст без відмінкових закінчень (*У другій половині ХХ століття зубопротезування вийшло на вищий якісний рівень*).

Вважаємо, що для надання науковому тексту чіткості та прозорості як найхарактерніших його рис не варто записувати з відмінковими закінченнями і числівники арабськими цифрами.

Важливо пам'ятати і про синтаксичні особливості наукової статті – широке використання означено-особових, узагальнено-особових, безособових речень, які активізують читача і спонукають до осмислення матеріалу: *Пропонуємо використовувати...; З'ясуємо це питання детальніше; З цим висновком важко погодитися; Важливо наголосити, що... .*

Особлива роль у науковому стилі належить безособовим реченням із присудком, вираженим дієслівною формою на **-но, -то**, й об'єктом – прямим додатком у формі іменника в знахідному відмінку без прийменника, наприклад: *застосовано метод ЕМГ-дослідження для вивчення функціонального стану жувальних м'язів; шляхом експериментального мікробіологічного дослідження in vitro обґрунтовано антибактеріальну і протигрибкову активність ефірної олії, отриманої з листя і суцвіть шавлії мускатної.*

Пунктуаційні особливості полягають у тому, що крапка не ставиться після заголовків (назв розділів і підрозділів), підписів під рисунками, схемами, графіками, а також у таблицях після цифр на позначення № у першій колонці та між окремими пунктами.

Спостереження за науковими статтями зі стоматології показали, що натеper потребують ґрунтового роз'яснення і вимоги до невід'ємного компонента наукової праці – посилань на інших авторів. Загальновідомо, що наявність посилань свідчить про наукову обізнаність автора, обґрунтованість положень дослідження. Посилання можна робити у вигляді цитати. На жаль, у сучасних друкованих працях зі стоматології рідко можна зустріти цитування - здебільшого автори послуговуються лише вказівками на відповідне джерело. Натомість цитата, вдало й доречно підібрана, виконує потужні та вкрай необхідні науковій праці функції – комунікативну (спілкування), когнітивну (пізнавальну), аргументативну (доказову). У науковій статті дуже доречні цитати-докази, які слід використовувати для підтвердження суджень автора наукового тексту. Їх

беруть у лапки, наводять у тій граматичній формі, в якій вони подані в джерелі, зі збереженням особливостей авторського написання. У разі пропуску деяких слів чи словосполучень ставлять три крапки. Цитату необхідно подавати безпосередньо з першоджерела, а не з праць інших авторів. Коли ж першоджерело недоступне (архівне), можна скористатися цитатою з іншого видання з обов'язковим зазначенням «цитуються за». Якщо автор статті вважає за необхідне, він може виділити окремі слова цитати із зазначенням: (підкреслення наше).

Велике значення в структурі наукової статті має її анотація (резюме). Показники рівня якості анотації – це стислість і точність інформації про анотоване джерело, а також оформлення відповідно до чинних мовних норм. Найпоширеніша помилка в складанні анотації – повтор інформації, зайві фрази, складні конструкції. У резюме насамперед слід використовувати такі кліше-дієслівні форми: *висвітлено, з'ясовано, акцентовано, проаналізовано, досліджено, встановлено, виявлено, систематизовано*.

Підкреслимо, що, готуючи науковий текст, автор обов'язково мусить урахувати особливості стилістичних, лексичних, морфологічних, синтаксичних, фразеологічних норм літературної мови. Оскільки на мовну особистість, і науковця-стоматолога зокрема, в Україні потужно впливають суспільно-політичні обставини, територіальне оточення, на жаль, за нашими спостереженнями, сучасні автори наукових праць зі стоматології далекі від належного рівня знань норм української мови. Тому зосередимо увагу на найпоширеніших мовних помилках, які зустрічаються в наукових статтях зі стоматології.

Таблиця

Найпоширеніші мовні помилки в наукових статтях

Так уживають	Так правильно
Наукова робота (роботи)	Наукова праця (праці)

Задачі дослідження	Завдання дослідження
Ведуча організація	Провідна організація
Об'єм досліджень	Обсяг досліджень
Вищий навчальний заклад	Вищий навчальний заклад
У першу чергу	Насамперед
Піднімати проблему	Порушувати проблему
Вирішувати проблему	Розв'язувати проблему
Велика проблема	Гостра, нагальна, актуальна проблема
Великий внесок	Вагомий внесок
Великий потенціал	Потужний потенціал
Привести приклад	Навести приклад
Підводити підсумки	Підбивати підсумки, підсумовувати
Прийти до висновку	Дійти висновку
Завідуючий кафедрою (відділом)	Завідувач кафедри (відділу)
Відзив на дисертацію	Відгук на дисертацію
Розмір статті	Обсяг статті
Вірогідне припущення	Імовірне припущення
Робити акцент	Наголошувати
Повинен бути	Має бути
До таких...відносяться	До таких... належать
Слід відзначити	Слід зазначити
Представляє собою	Становить
Співпадають думки (лінія прикусу)	Збігаються думки (лінія прикусу)
Приведені показники	Наведені показники
При розгляді	Розглядаючи
При огляді	НА огляді
По закінченню дослідження	Закінчивши дослідження
Виключно	Винятково, тільки

У той час як	Тоді як
У силу того що	Через те що
З того часу як	Відтоді як
Так як	Оскільки; тому що
Разом із тим	Водночас
Не дивлячись на	Незважаючи на; попри те, що
У цьому (минулому) році	Цього (минулого) року
Називати по імені та по батькові	Називати на ім'я та по батькові
Під редакцією професора	За редакцією професора
Обрахувати за формулою	Обчислити за формулою
Таким чином (узагальнення)	Отже
Головна мета	Провідна мета
У результаті дослідження	За результатами дослідження
Приведений на рисунку	Зображений (показаний) на рисунку
Наступне дослідження	Подальше дослідження
Наступні ознаки (характеристика, класифікація, погляди, визначення і т.п.)	Такі ознаки (характеристика, класифікація, погляди, визначення і т.п.)
Ведучий спеціаліст	Провідний спеціаліст
Виключення (з правила)	Виняток із правила
Діюче законодавство (правила, програми, класифікація)	Чинне законодавство (правила, програма, класифікація і т.п.)
Знаходилися під диспансерним спостереженням	Перебували під диспансерним наглядом
Кінцевий діагноз	Остаточний діагноз
Попередити хворобу	Запобігти хворобі
На сьогоднішній день	Нині, натепер
Область стоматології	Галузь стоматології
Область ікла	Ділянка ікла (будь-яка інша

<p>Звертатися за медичною допомогою</p> <p>Приймати участь</p> <p>Сумісні заходи</p> <p>У подальшому</p> <p>Протікання хвороби</p> <p>Рихлі ясна</p> <p>Розхідні матеріали</p> <p>Хворий карієсом</p> <p>Ряд дослідників (експериментів, ознак, властивостей, характеристик і т.д.)</p> <p>Дана патологія (властивість, характеристика, особливість, дослідження і т.п.)</p> <p>Існує думка (твердження, класифікація і т.д.)</p> <p>Провідне (важливе) місце</p> <p>Звертає на себе увагу</p> <p>Приділити велику увагу</p> <p>Опірні зуби</p> <p>Другорядні результати (рос. – косвенные)</p> <p>Ми рахуємо, що</p> <p>Згідно класифікації (плану, наказу, графіку і т.д.)</p> <p>В стадії</p>	<p>анатомічна)</p> <p>Звертатися по медичну допомогу</p> <p>Брати участь</p> <p>Спільні заходи</p> <p>Надалі</p> <p>Перебіг хвороби</p> <p>Пухкі ясна</p> <p>Витратні матеріали</p> <p>Хворий НА карієс (і на будь-яку іншу хворобу)</p> <p>Низка дослідників (експериментів, ознак, властивостей, характеристик і т.д.)</p> <p>Ця (така) патологія (властивість, характеристика, особливість, дослідження і т.п.)</p> <p>Відома думка (твердження, класифікація і т.д.)</p> <p>Чільне місце</p> <p>Привертає увагу</p> <p>Звернути посилену увагу</p> <p>Опорні зуби (від іменника <i>опора</i>; від іменника <i>опір</i> – <i>опірний</i>)</p> <p>Побічні результати</p> <p>Ми вважаємо, що</p> <p>Згідно з класифікацією; відповідно до класифікації</p> <p>На стадії</p>
--	--

--	--

З таблиці видно, що головною причиною типових мовних недоліків у наукових текстах досі залишається калькування з російської мови, так званий «суржик», який рясно засмічує і розмовно-побутовий стиль : *тезиси* (потрібно *тези*); *накінець (отже)*; *вияснити (з'ясувати)*; *звідки витікає (звідки випливає)*; *в кінці кінців (зрештою, нарешті)* і т.п.

До типових помилок у наукових текстах належить також нечітке розрізнення паронімів (слів, близьких за звучанням, але різних за значенням). Так, поширене в наукових статтях слово *зумовлювати* означає «бути причиною чогось, призводити до чогось, викликати щось; будучи умовою існування, розвитку, формування чогось, визначати його характер, якість, специфіку» [3, т.1, с.781] (*каріозні руйнування апроксимальних поверхонь коронок тимчасових і постійних зубів зумовлюють медіальний зсув позаду розташованих зубів, укорочення зубної дуги, неправильне положення окремих зубів, їх ретенцію, порушення прикусу; генетично зумовлені модифікації і под.*). Слово *обумовлювати* означає «ставити в залежність від певних умов, обставин; визначати умови, термін чогось» [3, т.2, с.426] (*терміни експерименту були обумовлені з керівництвом стоматологічної поліклініки*).

Не можна ототожнювати слова *напря́м* і *напрямо́к*. У переносному значенні, коли йдеться про шлях розвитку, перспективи досліджень, а також про наукову школу, течію, угруповання [3, т.2, с.296], уживають слово *напря́м* (*Скорочення часу ортодонтичного лікування і кількості відвідань у процесі лікування – перспективний напря́м у ортодонтії*). Щодо лінії фізичного руху на невеликих відстанях слід використовувати слово *напрямо́к* (*волокна нейронів третього порядку йдуть у напрямку від таламуса до постцентральної звивини кори головного мозку*).

Не варто плутати й слова *запитання* і *питання*. *Запитання* – це словесне звертання до когось, яке потребує відповіді, або запит, вимога,

прохання дати якісь відомості, роз'яснення з приводу чогось [3, т.1, с.716], Слово **питання** в науковому стилі слід уживати зі значенням «положення, справа, предмет, які вимагають розв'язання, обговорення, уваги; проблема» [3, т.2, с.629] (**питання про методи вимірювання адаптаційно-компенсаторних можливостей пародонта опорних зубів досі залишається недостатньо дослідженим**).

У наукових текстах часто плутають прийменники **з огляду** і **з погляду**. Зі значенням «через те що», «зважаючи на те що» слід уживати прийменник **з огляду**. Наприклад: **з огляду на низький рівень дослідженості ми поставили за мету визначити основні етіопатогенетичні передумови виникнення непереносимості сплавів металів ортодонтичних апаратів та зубних протезів**. Інше значення («на думку когось») передає прийменник **з погляду**: **з погляду Курякіної Н.В., мікроорганізми виділяють хейлатори, які є основним чинником декальцинації та подальшого руйнування кістки альвеолярного відростка**.

Серед поширених помилок у мові медицини виокремлюється питання логіко-семантичних помилок, сполучуваності слів, зокрема прикметників з іменниками. В українській мові є низка іменників, які вимагають уживання тільки відповідних прикметників.

Наводимо найуживаніші словосполучення в науковій мові медицини, де неправильно і дуже поширено вживають прикметник **“великий”**:

важлива роль (знімних пластинкових протезів у повноцінному та якісному відновленні жувальної ефективності); **вагомий** внесок (учених-стоматологів ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія» в розвиток вітчизняної імплантології); **потужний** арсенал (методів бактеріологічного дослідження протезного ложа); **багатий** досвід (полтавської стоматологічної школи в лікуванні карієсу); **широкий** спектр (наукових досліджень полтавських стоматологів у галузі дитячої стоматології); **широкий** діапазон (проблем, які розв'язуються в дисертаційному дослідженні); **висока** концентрація (ротової рідини); **високий** уміст (фтору в питній воді в Полтавській обл.); **висока**

температура; **високий** відсоток (лівобічних наскрізних незрощень піднебіння); **висока** частота (виявлення захворювання на флюороз); **висока** ефективність (використання приладу «Periotest» для визначення в'язко-еластичних властивостей тканин пародонта); **високий** рівень (уразженості карієсом і його ускладненнями в регіоні з **високим** умістом фтору в питній воді); **висока** вірогідність (результатів дослідження); **висока** ймовірність (розвитку ускладнень після повної втрати зубів); **високий** ризик (захворіти на флюороз зубів); **гостра (актуальна)** проблема стоматології – застосування СЦЦ як перспективних матеріалів із широкими показаннями до застосування; **широкий** вибір (хірургічного стоматологічного інструментарію).

Натомість правильно: **велике** значення (має підвищення ефективності ортопедичного лікування хворих із дефектами коронок зубів незнімними конструкціями зубних протезів шляхом виявлення найхарактерніших ускладнень із боку маргінального пародонта опорних зубів); **велика** (мала) кількість (досліджень висвітлює стан жувального апарату після повної втрати зубів).

Дотримуватися слід і чітких норм сполучуваності окремих іменників, найуживаніших у мові наукового та офіційно-ділового стилів, із дієсловами:

- **знання – засвоюють, здобувають, поглиблюють** (а не набувають);
- **навичками – опановують** (а не оволодівають), навички **вдосконалюють**;
- **досвідом – збагачуються, обмінюються**; досвід **переймають**;
- **освіту - здобувають**;
- **їжу, ліки – вживають** (а не приймають);
- **пацієнтів - приймають**;
- **попит – зростає** (на ортодонтичну допомогу й імплантологію) чи **знижується** (а не збільшується чи зменшується);

- **тенденцію - помічають**, а не “відмічають” чи «відзначають».

Типовими і дуже поширеними в науковому стилі медицини є словосполучення іменника з прийменником, які виражають періодичність уживання ліків, оглядів, контрольних досліджень і т.д. У такому разі слід уживати прийменник *за*, а не *на*, адже «відрізок часу, протягом якого що-небудь відбувається, в українській мові виражає зворот із прийменником *за*. Прийменник *на* вживається у фізиці (*П'ять кг на один сантиметр*)» [4]. Тому правильно, наприклад: «БАРД «*OsteoPlus*» компанії «*NSP*», США – по 2 таблетки 2 рази **за день** під час їди протягом 20 днів із моменту репозиції та фіксації фрагментів» [5].

Нарешті, поширеною стилістичною помилкою наукових текстів, якої слід уникати авторам, є впровадження в речення суб'єкта дії у формі іменника чи займенника в орудному (а не в називному) відмінку: *нами обстежені* і т.д. *Правильно: Протягом 2009-2010 рр. ми обстежили 156 пацієнтів із непереносимістю сплавів металів; Ми проводили ортопедичне лікування знімними пластинковими протезами 54 пацієнтів, які хворіють на цукровий діабет; Л.М. Перзашкевич запропонував* (а не *Л.М. Перзашкевичем запропоновано*) *електронний динамометр* і под.

Висновки

Для ефективної наукової діяльності в сучасній медицині науковцю-стоматологу не досить мати глибокі спеціальні знання, досконало володіти методологією наукового пошуку, вміннями здобувати, аналізувати, систематизувати наукові факти. Не менш важливі при цьому ґрунтовна мовнокомунікативна підготовка, вільне володіння нормативною національною науковою мовою в усній і письмовій формах, адже вони є складовими високої культури наукової мови і професійної компетентності.

Література

1. Шевчук С.В. Українське ділове мовлення / С.В. Шевчук.- К.: Вища школа, 1997.- С.9.

2. Струк В.І. Клінічні особливості протезування кінцевих дефектів зубних рядів нижньої щелепи дуговими протезами з різними фіксуєчими елементами : дис. ... канд. мед. наук: 14.01.22 / В.І. Струк. – Полтава, 2010.- С.50.

3. Новий тлумачний словник української мови / [уклад. В.В.Яременко,О.М.Сліпушко] : у 3-х т. – К.: Аконт, 2001.

4. Паламар Л.М. Мова ділових паперів / Л.М. Паламар, Г.М.Кацавець.- К.: Либідь, 1993.- С.76.

5. Нагірний Я.П. Вплив «Ентеросгелю» і біологічно активної добавки «OsteoPlus» на показники імунного статусу у хворих із травматичними переломами нижньої щелепи / Я.П. Нагірний // Український стоматологічний альманах. – 2011.- №3.- С.37.

Стаття надійшла

27.02.2012 р.

Резюме

Рассмотрены жанрово-содержательные, структурные и языковые особенности научной статьи как самостоятельного научного труда; охарактеризованы типичные языковые ошибки, встречающиеся в научных статьях по стоматологии.

Ключевые слова: научная статья, стоматология, нормы украинского языка.

Summary

The genre, richness of content, structural and linguistic peculiarities of scientific articles on stomatology as independent scientific work have been described. The typical language mistakes in stomatological scientific articles have been characterized.

Key words: scientific article, stomatology, norms of Ukrainian language.